

SILAZAK DUHA SVETOGA - TEMELJNI DOGAĐAJ CRKVE

TOMISLAV IVANČIĆ
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Kaptol 29/II, p.p. 432
10001 ZAGREB

Izlaganje na znanstvenom skupu
Primljeno 31. 1. 1996.
UDK 226.6.07
231.3

Sažetak

U ovom radu žele se istražiti i razriješiti neki teološki problemi. Y. Congar smatra da je Duh Sveti suutemeljitelj Crkve. LG pak kaže da je Duh Sveti samo očitovao Crkvu na dan Pedesetnice. Neki teolozi smatraju da je temeljni događaj Crkve Uskrs, a drugi da je to Pedesetnica ili Duhovi. Crkva slavi svetkovinu Duhova kao događaj, a ne svetkovinu osobe Duha Svetoga. Pneumatologija, međutim, istražuje Duha Svetoga kao osobu, a ne njegovo događanje u Crkvi i vjernicima.

U ovom radu se istražuje najprije navještaj Duha Svetoga i njegove uloge u kraljevstvu Božjem u svjedočenju Crkve i evangelizaciji Crkve, a onda sâm duhovski događaj koji očituje u praksi ovo obećanje Duha Svetoga.

U zaključku se iznose rezultati istraživanja i zaključuje da su djelovanje Isusa Krista i Duha Svetoga neodvojivi, da se to zajedničko djelovanje Isusa i Duha Svetoga očituje i u Crkvi te da istraživanja na području antropološke pneumatologije tek predstoje.

1. UVOD

Tekst koji se ovdje istražuje nalazi se na početku Djela apostolskih (Dj 2,1-4), a glasi: "Kad je, napokon, došao dan Pedesetnice, svi bijahu zajedno na istome mjestu. I eto iznenada šuma s neba, kao kad se digne silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj bijahu. I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici, te siđe po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniše Duha Svetoga i počеше govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše govoriti."

Ovaj tekst sadrži temeljni događaj Crkve. No osim njega postoje u Djelima apostolskim barem još druga dva, u kojima se na sličan način opisuje silazak Duha Svetoga. Prvi od njih glasi: "I pošto se pomoliše, potrese se mjesto gdje bijahu sabrani, i svi se napuniše Duha Svetoga te stanu navješćivati riječ Božju smjelo" (Dj

4,31). Drugi tekst glasi: "Dok je Petar još govorio te riječi, siđe Duh Sveti na sve koji su slušali tu besjedu. A vjernici iz obrezanja, koji dođoše zajedno s Petrom, začudiše se što se i na pogane izlio dar Duha Svetoga. Jer, čuli su ih govoriti drugim jezicima i veličati Boga." (Dj 10,44-46)

Svi su ovi tekstovi nalik jedan drugome. Nastaje stoga pitanje, radi li se o silasku ili o silascima Duha Svetoga. Ne opisuje li se u prva dva teksta silazak Duha Svetoga na vjernike iz obrezanja, a u trećem na vjernike iz poganstva? Sigurno je, da Duh Sveti silazi na Crkvu sve do konca svijeta. Tako je u svim razdobljima povijesti čini identičnom. No postoji početak tog silaženja Duha Svetoga, početak njezina rađanja, njezinih povijesnih trudova (usp. Otk 12,1-2). Taj početak je po općem slaganju teologa opisan u prvom izvještaju silaska Duha Svetoga. On je model duhovskih događanja,

on je početak i očitovanje Crkve.¹ Zato taj opis uzimamo ovdje kao opis temeljnog događaja Crkve.

Ova tema pokreće na nova premissljanja nekih pitanja crkvenog života i teologije. Duhovi nisu svetkovina osobe Duha Svetoga, kako se to obično misli. Crkva nije nikad postavila svetkovinu jedne od osoba Presvetog Trojstva. Ne postoji blagdan Boga Oca ni blagdan Boga Sina. Crkva slavi spasenjske događaje, a ne osobe.² No u teologiji je čini se suprotno. Pneumatologija je gotovo isključivo istraživanje osobe Duha Svetoga u sebi i u Presvetom Trojstvu. Manjka određena antropološka pneumatologija u kojoj bi se istraživalo događanje unutar odnosa Duha Svetoga i čovjekova duha. Postoji psihologija, ali u istom kontekstu ne postoji pneumatologija kao nauka o čovjekovoj besmrtnoj duši ili čovjekovu duhu. Postoji psihijatrija, ali manjka pneumojatrija kao istraživanje bolesti duha i njegova liječenja. Čini se, da su teologija i liturgija u raskoraku, a to onda pomalo stavlja u pitanje, je li silazak Duha Svetoga temeljni događaj Crkve.

Postoji i mišljenje da je Uskrs, a ne silazak Duha Svetoga temeljni događaj Crkve. Y. Congar smatra da su Duhovi uskrsna svetkovina, ali su temelj crkvenog događanja. On doslovno kaže: "Pedesetnicu su kršćani u početku slavili jednostavno kao završetak pedesetodnevne svetkovine Uskrsa. Uzeto je otajstvo Uskrsa kao cjelina: uskrsnuće, uzašašće, izljev Duha Svetoga. Tek su se krajem 4. st. slavili ti blagdani odvojeno kao moment jednog otajstva. Pedesetnica nije zato postala svetkovina osobe Duha Svetoga. Ne postoje svetkovine osoba Presvetog Trojstva. Duhovi ostaju uskrsna svetkovina. Postoji samo jedan jedini liturgijski ciklus i taj je kristološki i uskrsni."³ W. Kirchsclaeger pak smatra da se svetkovina Duhova ne može uzeti potpuno kao uskrsni slijed i osnivanje Crkve. Uskrs je temeljni događaj za Crkvu, piše on. "Lukin opis davanja Duha Svetoga 50. dan po Uskrsu dovodi obično do prihvaćanja da je Pedesetnica istovremeno svetkovina koja slijedi nakon Uskrsa. To je istina samo uvjetno." Autor smatra da se u uskrsnom

misteriju objavilo Presveto trojstvo u punini i da je to temeljno za Crkvu. "U tom smislu treba Uskrs razumjeti kao temeljni događaj u osnivanju Crkve."⁴

Y. Congar dakle ujedinjuje uskrsni ciklus, ali naglasak stavlja na Duhove, W. Kirchsclaeger također ujedinjuje pashalni misterij, ali naglasak stavlja na Isusovo uskrsnuće.

Tako nastaje pitanje, tko je utemeljio Crkvu, Isus ili Duh Sveti. Crkva potječe od dva poslanja: Riječi Božje i Duha Svetoga. "A kada dođe punina vremena, odošla Bog Sina svoga" (Gal 4,4). "A budući da ste sinovi, odošla Bog u srca vaša Duha Sina svoga (Gal 4,6). Crkveni oci govore o Duhu Svetom kao začetniku i vodi Crkve.⁵ Sv. Irenej uspoređuje poslanje Sina i Duha Svetoga s Očevim rukama: "Jer po Očevim rukama, tj. po Sinu i Duhu, postao je čovjek, ali ne samo jedan dio čovjeka, slika Božja."⁶ Četvrta euharistijska molitva kaže: "Onima koji vjeruju, Oče, posla kao prvi dar od tebe Duha Svetoga, da on u svijetu djelo njegovo dovrši i izvrši svako posvećenje." Y. Congar piše da Crkva ima dvojicu utemeljitelja, Isusa Krista i Duha Svetoga, te da je Duh Sveti suutemeljitelj Crkve.⁷ Drugi vatikanski sabor naprotiv kaže: "Crkva je već od početka svijeta bila prikazana u slikama, divno pripravljena u povijesti izraelskog naroda i u Starom zavjetu, i ustanovljena u posljednjim vremenima, a napokon je bila očitovana dolaskom Duha, i imat će slavan završetak na koncu vjekova."⁸

¹ Usp. LG 2.

² Usp. LEON XIII, *Divinum illud numus*, u: DS 3325 i 328. "Atque ipsa etiam Pentecostes solemnitas non ideo inducta antiquitas sunt, ut Spiritus Sanctus per se simpliciter honoraretur, sed ut eiusdem recoleretur adventus sive externa missio." (DS 3325)

³ Usp. Y. CONGAR, *Der Heilige Geist*, Herder 1982, str. 56.

⁴ Usp. W. KIRCHSCHLAEGGER, *Die Anfänge der Kirche. Eine biblische Rückbesinnung*, Styria 1990, str. 40.

⁵ Usp. Didim Aleksandrijski, PG 39, 1774.

⁶ IRENEJ, *Adv. haeres.* V, 6,1.

⁷ Y. CONGAR, *Der heilige Geist*, Herder 1982, str. 157, 162 i 163.

⁸ LG 2.

Istražujući novozavjetne korijene silaska Duha Svetoga i elemente tog događaja, nastojat ćemo dati sintezu raznorodnosti teoloških i crkvenoučiteljskih izričaja, te pokazati, zašto je silazak Duha Svetoga temeljni događaj Crkve.

2. NAVJEŠTAJ POSLANJA DUHA SVETOGA

Evandjelja svjedoče da je između Krista i Crkve dinamički kontinuitet. Radi se o Božjem spasiteljskom planu, koji je najprije bio naviješten, a onda se ostvarivao. Taj kontinuitet se nalazi pod znakom Duha Svetoga. Duh Sveti je ostvario utjelovljenje Isusa u utrobi Marije i očitovao Crkvu na dan Pedesetnice. Duh Sveti je Isusa pri krštenju na Jordanu vidljivo otkrio i uveo u poslanje, on je i apostole na dan Pedesetnice poslao u svijet da učine sve ljude Isusovim učenicima.

Isus obećava i daje Duha i to je njegov i Očev Duh. Isus je od početka kao osoba satkan od tog Duha i njegovo poslanje je istim Duhom otkano. Isusovi govori o Duhu Svetom daju uvid u razumijevanje njegova događaja na dan Pedesetnice.

a) Duh Sveti i kraljevstvo Božje

U Ivanovu evandjelju nalazimo niz izvještaja o Duhu Svetom i njegovu djelovanju. Osobito su za nas relevantni izvještaji o odnosu Duha Svetoga i kraljevstva Božjega.⁹ "Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne rodi nanovo, odozgor, ne može vidjeti kraljevstva Božjega" (Iv 3,3). Silazak Duha Svetoga (odozgor) i očitovanje kraljevstva Božjega su međuovisni. To znači da Crkva ne može vidjeti kraljevstvo Božje, te ne može ni drugima otvarati oči za to kraljevstvo, ako je Duh Sveti nanovo ne rodi. Ona tek tada biva sposobna ljudima otvarati oči za Isusovu Radosnu vijest. To se dogodilo upravo na Pedesetnicu. Tada je Petar držao prvi govor i tri tisuće ljudi je dirnuto njegovim riječima prišlo krštenju. Oni sad vide ono što prije nisu vidjeli.

Tvrđnju o međuovisnosti kraljevstva Božjega i Duha Svetoga Isus još naglašeniije i konkretnije izriče riječima: "Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi od vode i Duha,

ne može ući u kraljevstvo Božje" (Iv 3,5). Bez Duha Svetoga se ne može ući u kraljevstvo Božje. Što je to kraljevstvo Božje?

Isus ga izriče raznim usporedbama iznesenim u evandjelju. To je biser zakopan na njivi za koji se isplati sve prodati i kupiti njivu. To je kvasac u tijestu, to je zрно gorušice, pšenica sa ljuljom u polju, mreža puna riba.¹⁰ To je ono s čime sve drugo imamo i bez čega sve drugo ne vrijedi. "Tražite stoga najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati" (Mt 6,33). To je nešto što će nam Otac dati. "Ne boj se, stado malo: svidjelo se Ocu vašemu dati vam Kraljevstvo" (Lk 12,32). To je Božja vladavina nad svijetom, osuda i izgon sotone, pobjeda nad grijehom i smrću.¹¹ To Kraljevstvo je bilo već prisutno nevidljivo među Isusovim učenicima, ono je postalo vidljivo na Pedesetnicu i ono će doći u slavi na kraju vremena.¹²

Da je ono već bilo prisutno za Isusova propovijedanja izražava Petar u govoru na dan silaska Duha Svetoga. On govori o znakovima kraljevstva Božjega: "Isusa Nazarećanina, čovjeka kojeg Bog pred vama potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima koja, kao što znate, po njemu učini među vama" (Dj 2,33). Međutim, ta silna djela Isus je mogao činiti tek nakon što je bio kršten u Jordanu: "Vi znate što se dogodilo po svoj Judeji; počevši od Galileje, nakon krštenja koje je propovijedao Ivan: kako Isusa iz Nazareta Bog pomaza Duhom Svetim i snagom, njega koji je prošao svijetom čineći dobro i ozdravljajući sve kojima bijaše ovladao đavao" (Dj 10,37-38). Izgon zlih duhova je znak dolaska kraljevstva nebeskoga. "Ako li ja uz pomoć Duha Božjeg izgonim zle duhove, znači da je došlo k vama kraljevstvo Božje" (Mt 12,28). Pomoć Duha Svetoga i kraljevstvo Božje su neodvojivo povezani. Tko sluša i prima Isusovu riječ, taj prima Duha Svetoga. "Dok je Petar još govorio te riječi, siđe Duh Sveti na

⁹ Usp. J. MOLTSMANN, *Kirche in der Kraft des Geistes*, 1975, str. 215.

¹⁰ Usp. Mt 13,44-46; Mt 13,33; Mt 13,31-32; Mt 13,24-30; Mt 13,47-50.

¹¹ Usp. *RBT*, str. 444.

¹² Usp. Lk 17,21; Mk 9,1. 13,24-27.

sve koji su slušali tu besjedu. A vjernici iz obrezanja, koji dođoše zajedno s Petrom, zadiviše se što se i na pogane izlio dar Duha Svetoga” (Dj 10,44-45). A tko primi Duha Svetoga, ušao je u kraljevstvo Božje, obukao se u silu ozgor i sposoban je druge uvoditi u isti proces događanja Duha Svetoga. “I evo, ja šaljem na vas Obećanje Oca svojega. Ostanite zato u gradu dok se ne obučete u Silu odozgor” (Lk 24,49). Duha Svetoga je Isus vidljivo primio na Jordanu i zato je mogao ljude uvoditi u kraljevstvo Božje. Apostoli su na dan Pedesetnice primili tog Duha i tako postali sposobni činiti djela koja je činio Isus. Sad i oni mogu prenositi Duha Svetoga na druge ljude, a to znači osposobljavati ih da vide kraljevstvo Božje i da u nj uđu. “Tada Petar reče: Može li tko uskratiti vodu da se ne krste ovi koji su primili Duha Svetoga kao i mi?” (Dj 10,47)

Kraljevstvo Božje je središnja stvarnost Isusovog propovijedanja. On je donio kraljevstvo Božje. “Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje. Obratite se i vjerujte evanđelju!” (Mk 1,15). To Kraljevstvo se vidi po znakovima, čudesima koja prate Isusovo propovijedanje.¹³ Na Isusu se zapazilo kod krštenja na Jordanu, kod Crkve na Pedesetnicu. To znači, da bez događaja Pedesetnice Crkva ne bi mogla nastaviti Isusovo djelo, ispuniti svoju bitnu zadaću, naviještati ni unijeti kraljevstvo Božje u svijet, ne bi mogla pobijediti grijeh, zloga i smrt. Bila bi prepuštena “paklenim vratima”, da je nadvladaju. Isus je, međutim, obećao da je paklena vrata neće nadvladati, a to znači da joj je obećao Duha Svetoga, kako bi ušla u snagu kraljevstva nebeskoga i tako ostala čvrsta, izgrađena na stijeni.¹⁴

Isus je Krist, kaže prva Crkva, Božji pomazanik (usp. Dj 10,38). Krist je ime funkcije i poslanja. Krist (Pomazanik, Mesija) vrši, prema Bibliji, tri funkcije: kralja, svećenika i proroka. On je vidljivi Pomazanik nakon pomazanja Duhom na Jordanu. To je pomazanje proklamirano kod krštenja na Jordanu, no ono je već od početka na njemu.¹⁵ On je kralj i stoga s njime dolazi kraljevstvo Božje. No to Kraljevstvo funkcionira u Isusu i u povijesti spasenja samo

po Duhu Svetom. “Gospodine, hoćeš li u ovo vrijeme Izraelu opet uspostaviti kraljevstvo?” On im odgovori: “Nije vaše znati vremena i zgone koje je Otac podredio svojoj vlasti. Nego primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas” (Dj 1,6-8). Nije samo Isus Krist, nego su i njegovi učenici do kraja svijeta Kristi - kršćani - pomazanci. Oni su sudionici kraljevskog svećeništva. Zato i po njima dolazi kraljevstvo Božje.

b) Duh Sveti i svjedočenje

Svoje cjelovito poslanje Isus nakon uskrsnuća tumači apostolskim riječima: “Ovako je pisano: Krist će trpjeti i treći dan ustati od mrtvih, i u njegovo će se ime propovijedati obraćenje i otpuštenje grijeha po svim narodima, počevši od Jeruzalema. Vi ste tome svjedoci” (Lk 24,46-48). Isusovo poslanje je ispunjenje tog Pisma: “Treba da se ispuni sve što je u Mojsijevu zakonu, u Prorocima i psalmima o meni napisano” (Lk 24,44). Taj “treba”, “*dei*” je volja Božja, Božji plan. Isus je umro i uskrsnuo, no “propovijedati obraćenje i otpuštenje grijeha” treba Crkva učiniti. Isus je u snazi Duha umro i uskrsnuo. Na Crkvi je da se obuče u istoga Duha. Ona treba svjedočiti. Svjedok je onaj tko je čuo i vidio te o tome ne može šutjeti (usp. Dj 4,20).

Da bi se propovijedanje Crkve i njezino svjedočenje ostvarilo, Isus joj šalje Duha Svetoga. “Nego primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje” (Dj 1,8).

¹³ Usp. *RBT* str. 444.

¹⁴ Usp. PAPA LEON XIII, DS 3328.

¹⁵ Usp. H. MÜHLEN, *Der heilige Geist als Person*, 1963, str. 176; usp. i Y. CONGAR, *Der heilige Geist*, str. 40-41. H. MÜHLEN smatra da je Isus tek kod krštenja na Jordanu proglašen Mesijom. Y. Congar, međutim, tvrdi da se to već dogodilo kod začeća i rođenja. Pri rođenju javljaju anđeli pastirima da im se rodio “Krist Gospodin”. Oba shvaćanja je moguće spojiti razumijevanjem da se Isus postupno objavljivao kao Mesija i da to objavljivanje traje dokle god Duh Sveti silazi u povijesti Crkve na ljude. No s pravom treba reći da mesijanstvo ne spada na Isusa kao Logosa, nego na njegovo poslanje u spasu svijeta.

Kako Duh Sveti silazi na prvu Crkvu da bi je učinio svjedokom? "Ivan je krstio vodom, a vi ćete uskoro nakon ovih dana biti kršteni Duhom Svetim" (Dj 1,5). Krštenje Duhom Svetim je osposobljavanje Crkve za svjedočenje. To su apostoli doživjeli pedeseti dan nakon Isusova uskrsnuća. Tome je prethodila desetodnevna molitva: "Svi bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama i Marijom, majkom Isusovom i braćom njegovom" (Dj 1,14).

Nakon događaja Pedesetnice Petar u prvom govoru kaže: "Toga Isusa uskrisi Bog! Svi smo mi tomu svjedoci!" (Dj 2,32). Svjedok se postaje najprije tako da je netko s Isusom. "Jedan, dakle, od ovih ljudi što bijahu s nama za sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus - počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas - treba da bude svjedokom njegova uskrsnuća" (Dj 1,21-22). No samo to nije dosta. Tek Duh Sveti daje sposobnost za svjedočenje. Zato Matiju umjesto Jude biraju apostoli ne samo bacanjem kocke između Matije i Barsabe, nego i molitvom. "I postaviše dvojicu: Josipa, koji se zvao Barsaba, a prozvaao se Just, i Matiju. Onda se pomoliše... Onda baciše kocke i kocka pade na Matiju. Tako bi pribrojen jedanaestorici apostola." (Dj 1,23-26)

Svjedok dakle može biti samo onaj tko je i s Isusom i Duhom Svetim. Nije dosta samo Isusova riječ, samo poznavanje Svetog pisma, nego je jednako nužna i molitva.

Ne samo da su apostoli svjedoci da je Bog Isusa uskrisio od mrtvih: "Začetnika života ubiste. Ali Bog ga uskrisi od mrtvih, čemu smo mi svjedoci" (Dj 3,15). Oni svjedoče i to, da je Bog Isusa učinio "Gospodinom i Kristom" (Dj 2,36). Zato traže obraćenje. "Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi i primit ćete dar, Duha Svetoga. I mnogim je drugim riječima još svjedočio i bodrio ih: Spasite se od naraštaja ovog opakog" (Dj 2,38-40). Povesti ljude putem obraćenja i dovesti ih da povjeruju i krste se jest svjedočenje. To znači da se evangelizacija provodi svjedočenjem, a to pretpostavlja da evangelizator točno zna i može reći, što treba činiti da se ljudi spase. "Kada to

čuje, duboko potreseni rekoše Petru i drugim apostolima: Što nam je činiti braćo?" (Dj 2,37). No ne samo reći, nego i dovesti ljude do toga da se na to odluče, jest svjedočenje. "I oni, prigrlivši riječ njegovu, krstiše se, te im se u onaj dan pridruži oko tri tisuće duša" (Dj 2,41). "Ipak mnogi od onih koji čuše riječ, povjerovali, te broj vjernika poraste nekako do pet tisuća" (Dj 4,4). Svjedočenje dovodi do obraćenja, do vjere i pristupa u Crkvu. A svjedoči se Duhom Svetim. "Onda Petar, pun Duha Svetoga reče" (Dj 4,8). Isus svjedoči za Oca, apostoli svjedoče za Isusa. Oni vjeruju Isusovu svjedočanstvu, narod apostolskom. No Isus i apostoli to svjedoče puni Duha Svetoga. Zato će Petar jednostavno reći: "I mi smo svjedoci tih događaja, i Duh Sveti kojega dade Bog onima što mu se pokoravaju" (Dj 5,32).

Zato je za Isusa bilo važno da Duh Sveti dođe. "Bolje je za vas da ja odem; jer ako ne odem, Branitelj neće doći k vama" (Iv 15,7). Kad on dođe, dokazat će svijetu da je u zabludi glede grijeha, pravednosti i osude. Tad će svijet moći spoznati da je osuđen knez ovoga svijeta i da je Isus jedini Gospodin, Spasitelj i Sudac ljudske povijesti. To će omogućiti ljudima da se obrate od zlih djela i prihvate Isusa, te tako uđu u Crkvu. Drugim riječima, bez Duha Svetoga se ne može odvijati evangelizacija, misijska djelatnost Crkve, ali ni propovijed Crkve. Papa Pavao VI. kaže da "bez djelovanja Duha Svetoga evangelizacija uopće nije moguća"¹⁶. Duh Sveti blagovjesniku "u usta stavi do čega on sam ne bi mogao doći, dok u isto vrijeme pripravlja i dušu slušatelja da bude otvorena i prijemljiva za Radosnu vijest i Kraljevstvo koje se naviješta. Bez Duha Svetoga ništa ne vrijedi ni najvještija priprava navjestitelja. I najuvjerljivija oštromnost bez njega je pred ljudskim duhom bespomoćna. Sve psihološke i sociološke do u tančine razrađene sheme bez njega se ubrzo pokazuju bezvrijednima".¹⁷ Ovaj dokument je ne samo papina

¹⁶ EN 75.

¹⁷ Isto.

enciklika nego plod sinode biskupa o evangelizaciji 1974. godine, te je tako to uvjerljiva vjera čitave Crkve izrečena preko vrhovnog crkvenog učiteljstva. Ona jasno pokazuje, zašto je silazak Duha Svetoga na Crkvu temeljni događaj Crkve. Dapače je - kaže ovaj dokument - Duh Sveti u evangelizaciji glavni činitelj i svrha evangelizacije.¹⁸ Papa Ivan Pavao II. kaže da je "dolaskom Duha Svetoga na apostole otpočelo vrijeme Crkve".¹⁹ Na dan Duhova, piše isti papa, rodila se Crkva.²⁰ Zato što su se rodili kao Crkva i ušli u to vrijeme Crkve, apostoli su mogli svjedočiti za Crkvu. Duh Sveti će također svjedočiti za Isusa u Tijelu Crkve, jer se njegovim silaskom rodila Crkva, kao što se njegovim silaskom u krilo Djevice Marije rodio Isus. "A kada dođe Branitelj kojeg ću vam ja poslati od Oca, on će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti jer ste od početka sa mnom" (Iv 15,26-27). Duh Sveti u apostolima budi Isusovu stvarnost i tako ih osposobljava da razumiju i iskuse ono što će svjedočiti.

c) Duh Sveti i naviještanje Crkve

Izvjestaj Matejeva evanđelja o Isusu završava riječima: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode." (Mt 28,18-19) Na kraju Lukina evanđelja opisana je ista zadaća Crkve riječima: "Ovako je pisano: 'Krist će trpjeti i, treći dan, ustati od mrtvih, i u njegovo ime će se propovijedati obraćenje i otpuštenje grijeha po svim narodima, počevši od Jeruzalema.'" (Lk 24,46-47). Isus odmah kaže kako će se odvijati to djelovanje: "I evo, ja šaljem na vas obećanje Oca svojega" (Lk 24,49).

Naviještanje i Duh Sveti su neodvojivo povezani. Isus kaže da će Otac poslati Duha Istine (usp. Iv 14,17). Istina je Isus (usp. Iv 14,6). On kaže da tko je od Istine, sluša njegov glas (usp. Iv 18,37). Iz toga zaključujemo da je Isus Istina, a Duh Sveti Isusov Duh. Tko ima Isusova Duha, taj je od Istine i može slušati Isusov glas. Iz toga je jasno da Crkva može uspješno naviještati samo ukoliko ima Duha Istine. Zato je Duh Sveti poslan Crkvi. Ona se bez njega ne bi mogla ni koraka maknuti u svojoj zadaći naviještanja.

Crkvene strukture ne bi mogle funkcionirati bez prisutnosti Duha Svetoga. Crkveno bi se učiteljstvo bavilo samo teološkim razmišljanjem, a ne sigurnim čuvanjem i izlaganjem evanđelja. "Branitelj, Duh Sveti, poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja reko" (Iv 14,26). Duh Sveti poučava apostole i Crkvu. On je nutarnji učitelj, kaže sv. Augustin. Crkva je učenica Duha Svetoga. Crkveno učiteljstvo je prostor kroz koji Duh Sveti uvodi Crkvu u Istinu. No on je ujedno podsjetnik Crkve, on je memorija Crkve, on je njezina Tradicija. Sve što je Isus govorio, živi u Crkvi. To je prisutno u Duhu Svetom koji je dan Crkvi. On govori Crkvi i ono što je Isus govorio, a nije zapisano u Svetom pismu. On je ujedno i nadahnitelj Svetog pisma. To znači da cjeloviti crkveni polog primljen od apostola čuva Duh Sveti. Zato ne može ni "jedna koprčica Božjih riječi proći a da ne zbude". Što god je Isus rekao, Duh Sveti čuva i na to podsjeća Crkvu. Isus kaže: "On će mene proslavljati, jer će od mojega uzimati i navješćivati vama" (Iv 16,14). Zato Crkva može proglasiti dogmom i ono što nije izravno zapisano u Sv. pismu. To živi u pologu vjere, a Duh Sveti joj to otkriva, na to je podsjeća.

Dakle aktivnost je Duha Svetoga, da Crkvu uvodi u Istinu, da je poučava i podsjeća je na Istinu. Isus nije apostolima sve rekao, jer nisu sve mogli zapamtiti. "Još vam mnogo imam kazati, ali sada ne možete nositi" (Iv 16,12). No Duh Sveti ima zadaću da apostole uvodi i u ono što Isus nije rekao, ali je u istom Duhu. "No kada dođe on - Duh Istine - upućivat će vas u svu istinu" (Iv 16,13). Duh Sveti nije samo Sinov, nego i Očev Duh. Sve što ima Otac pripada i Sinu. Zato će Duh Sveti uzimati od Oca i govoriti apostolima (usp. Iv 16,13-15). Tako će se dogme razvijati, Crkva će sve dublje ulaziti u istine vjere i u svakom će razdoblju povijesti znati reći ono, što je za svijet i Crkvu odlučujuće:

¹⁸ Usp. EN 75.

¹⁹ Usp. DEV 25.

²⁰ Usp. DEV 25.

Duh Sveti će Crkvu upućivati ne samo u intelektualnu širinu i dubinu, nego i u praksu. Tek praksa je sva istina. Duh Sveti će Crkvu uvoditi u cjelovitu istinu, u svu, a ne samo u neke aspekte istine. On je stoga ne samo vođa učiteljstva i teologije, nego i čitavog spektra crkvene prakse, od pastoralnih inicijativa do raznih pokreta, kongregacija, zajednica, redovništva i monaškog života. Duh Sveti je tokom tisućljeća u Crkvi razvio nebrojene oblike prakse, inicijative, spoznaje, askeze, duhovnosti, pastoralne, teoloških dostignuća i raznih suživota.

Još jedno će činiti Duh Sveti za Crkvu. Ukazivat će joj na buduće događaje i na njih je pripravljati. Duh Sveti "neće govoriti od sebe, nego će govoriti što čuje, i očitovat će vam ono što dolazi" (Iv 16,13). Crkvu će on tako pripremati na budućnost, kao što je Isus apostole pripremio govoreći im o svojoj muci, o uskrsnuću, o silasku Duha Svetoga, razorenju Jeruzalema, razvoju Crkve i kraju svijeta.

Isus kaže, da je istoga Duha, kojega mu je dao Otac, on dao apostolima i onima koji će na njihovu riječ povjerovati: "Slavu koju si ti dao meni, ja dadoh njima" (Iv 17,22).

Duh Sveti je dakle garancija naviještanja i evangelizacije Crkve.

3. DUHOVSKI DOGAĐAJ

Sav rad i život Crkve događa se u Duhu Svetom. Po njemu ulazimo u kraljevstvo Božje, po njemu se događa naviještanje i svjedočenje Crkve, po njemu Crkva dolazi do pravog razumijevanja Isusovih riječi, po njemu ona shvaća u cjelovitosti Isusov nauk, po njemu se događaju znakovi spasenja, po njemu se mogu djelotvorno dijeliti sakramenti, on daje darove, kreposti i službe (usp. 1 Kor 12). On posvećuje Crkvu, on ostvaruje sakramente (usp. euharistijske molitve Crkve), on je činitelj i cilj evangelizacije, on daje riječ navjestitelju i otvara srce slušatelja za tu riječ. On se dijeli sakramentima, ali u srcima djeluje efikasno po molitvi.²¹

Sve će nam se to otkriti i u uvidu u sâm događaj Pedesetnice.

Dva su fenomena u opisu događaja Pedesetnice relevantna: "Svi se napuniše

Duha Svetoga" i "Svi ih mi čujemo gdje našim jezicima razglašuju veličanstvena djela Božja" (Dj 2,4 i 11).

Napuniti se Duhom Svetim znači postati sposoban činiti Božja djela, biti podložan vodstvu Duha Svetoga, poučavati, podsjećati se na Isusa i svjedočiti (usp. Lk 4,1).

Duh silazi kao "jezik" na svakog apostola. Dakle, on govori. Apostoli govore, Petar drži prvi govor, kojim se rađa Crkva, te je tri tisuće ljudi povjerovalo, krstilo se i "pridružilo se" Crkvi. Duh daje apostolima što će govoriti (usp. Mk 13,11). Duh silazi u obliku "ognjenih" jezika. Oganj čisti srce, a oganj je i znak ljubavi. Dok apostoli govore, Duh pročišćava srca slušatelja i daje im spoznati kako ih Bog voli.

Drugi fenomen je "čuti govor našim jezicima". To znači da Duh Sveti daje ljudima razumjeti, obratiti se i prihvatiti Isusovu riječ.

Duh Sveti silazi na apostole, kako bi preko njih sišao na sve ljude. To silazanje se događa najprije govorom, svjedočenjem. "I kad počeh govoriti, siđe na njih Duh Sveti, kao on na nas u početku" (Dj 11,15). No da uđe u srca vjernika, treba čuti taj govor: "Kad to čuše, umiriše se, te stadoše slaviti Boga" (Dj 11,18). Slavljenje Boga je znak Duha Svetoga.

No ne samo govor drugima, nego i govor Bogu, a to znači molitva, ostvaruje silazak Duha Svetoga. "I pošto se pomoliše, potrese se mjesto gdje bijahu sabrani i svi se napuniše Duha Svetoga, te stadoše navješćivati riječ Božju smjelo" (Dj 4,31). Riječ upućena Bogu dovodi Duha Svetoga u srce. Duh Sveti je duh riječi, govora, navještaja, svjedočenja, pouke. "Duh Gospodnji ispunja svemir, i sve što on drži ima dar govora" - kaže mudrac (Mudr 1,7). No to je riječ koja govori i čini. "Dabar Jahve" - Božja riječ čini time što govori. "I reče Bog... i bi tako" (Post 1,9). Duh Sveti govorom mijenja ljude i pridružuje ih Crkvi (usp. Dj 2,41 i 47). On, međutim, govoreći u duši pojedinca ili moleći u nama, mijenja nas i govo-

²¹ "Gdje je molitva, tamo je Duh Sveti na djelu", usp. IVAN PAVAO II, DEV 65.

ri preko nas (usp. Rim 8,26 i LG 4). Duh Sveti dakle djeluje vertikalno i horizontalno. On u nama moli, on pospješuje uslišanje molitve, on je dar te molitve, on daje riječi navjesticitelju i otvara srca slušatelja, mijenja ih i vodi krštenju i pridružuje Crkvi. On je dakle duša Crkve. Kao što duša oživljuje čovjeka i princip je njegova djelovanja i života, tako Duh Sveti oživljuje Tijelo Kristovo - Crkvu.²² Bez Duha Svetoga Crkva bi bila mrtva, ne bi se mogla roditi ni pokrenuti u svijet, ona ne bi znala govoriti i ne bi mogla obratiti svijet, bez njega ona ne bi imala kraljevstva Božjega i ne bi mogla pobijediti zlo i spasiti ljude. Da bi se ljudi spasili, Bog će "izliti svog Duha na svako tijelo i tko god prizove ime Gospodnje bit će spašen" (Dj 2,17 i 21). Znakovi i stvarnost Duha bit će da će "proricati vaši sinovi i vaše kćeri" (Dj 2,17).

Događaj Duhova je plod Isusova uskrsnuća. To povezuje Petar u svom govoru: "Toga Isusa uskrisi Bog! Desnicom dakle Božjom uzvišen, primio je od Oca obećanje Duha Svetoga i izlio ga, kako i sami gledate i slušate." (Dj 2,32-33)

4. ZAKLJUČAK

Lukina koncepcija evanđelja i Djela apostolskih počinje Isusovim začecem, nastavlja se njegovim uspinjanjem od Galileje iz Nazareta u Jeruzalem, gdje se događa dovršenje njegova spasiteljskog djela, smrt i uskrsnuće. Djela apostolska počinju s rođenjem Isusova Tijela, Crkve u Jeruzalemu, i nastavljaju se do dovršenja svijeta i vremena. Isusovo začecé u Nazaretu i rođenje Crkve u Jeruzalemu događaju se po istom Duhu Svetom. On omogućuje Isusovu i crkvenu povijest, uvjet je Isusova otkupljenja i primjene tog otkupljenja na svijet po Crkvi. Po Lukinom shvaćanju, Isusovo utjelovljenje i rođenje i silazak Duha Svetoga na dan Pedesetnice spadaju u isti red važnosti i događanja. Bez Isusa ne bi bilo spasa, a bez Crkve ne bi taj spas došao do ljudi u povijesti svijeta.

Kao što Isusovo rođenje opisano na početku evanđelja daje temelj čitavom evanđelju, tako rođenje Crkve na dan Pedesetnice daje temelj Djelima apostolskim.

Sve se u Djelima apostolskim odvija pokrenuto duhovskim događajem. On je izvor crkvene povijesti, koja se odvija do kraja vremena.

Luka pravi paralelu između silaska Duha Svetoga na Isusa pri krštenju na Jordanu i silaska Duha Svetoga na Crkvu prilikom Pedesetnice. Kao Isus tako i Crkva u snazi Duha naviješta, čini znamenja i čudeša, svjedoči i obraća ljude.

Svi događaji Duha Svetoga u Novom zavjetu su i Isusovo događanje. Silaskom na Mariju Duh Sveti utjelovljuje Isusa, na Jordanu Isusa opunomoćuje za Mesiju, silaskom na okupljene apostole utjelovljuje Isusa u njegovo novo mistično Tijelo, Crkvu. Crkva nije djelovanje samo vjernika i Duha Svetoga, nego je djelovanje Isusa po vjernicima u Duhu Svetom. Upravo to "utjelovljenje" Isusovo u vjernike Crkve nju čini Crkvom. Bez toga bi Crkva bila nemoćna ljudska organizacija.

Isus je Mesija od trenutka začecá u Marijinu krilu, on je to vidljivo krštenjem na Jordanu i on je to u svom kolektivnom Tijelu, u mi-osobi (Mühlen!), do kraja svijeta. Isus je Pomazanik u Crkvi pomazanika, on je Krist u kršćanima - kristima.

Duh Sveti nije odvojeni suutemeljitelj Crkve, jer su njegovo i Isusovo djelovanje neodvojivi. Isus ne čini ništa bez Duha Svetoga. Nisu to dvojica koji utemeljuju Crkvu, nego uvijek Isus u Duhu Svetom. Nije Isus uzlazeći na nebo napustio Crkvu prepuštajući je Duhu Svetom, nego je On sjeo zdesna Ocu, preuzeo svu vlast na nebu i na zemlji i u svom Duhu je prisutan i djeluje u Crkvi. Silazak Duha Svetoga je nova Isusova uskrsna prisutnost u Crkvi i po Crkvi u svijetu.²³ Tada se Crkva rodila, a to je očito temeljni njezin događaj.

Iz svega je razvidno da je događaj Duhova temeljan za Crkvu u početku, danas i do kraja svijeta.

²² Usp. LG 7,7 i PL 44,980, također DS 3328.

²³ Usp. Sv. BAZILIJE VELIKI: "Kao što se u Sinu vidi Otac, tako se Sin vidi u Duhu" (PG 32,179-182; usp. i Y. CONGAR, *Der Heilige Geist*, str. 157. i 163; usp. sv. BAZILIJE VELIKI: "Trebalo se klanjati u Duhu i Istini" PG 32,182.